

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (negyedik tanács)

2010. június 17.*

A C-105/09. és C-110/09. sz. egyesített ügyekben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek tárgyában, melyeket a Conseil d'État (Belgium) a Bírósághoz 2009. március 20-án, illetve 23-án érkezett, 2009. március 11-i határozataival terjesztett elő az előtte

a **Terre wallonne ASBL** (C-105/09),

az **Inter-Environnement Wallonie ASBL** (C-110/09)

és

a **Région wallonne**

között folyamatban lévő eljárásban,

* Az eljárás nyelve: francia.

A BÍRÓSÁG (negyedik tanács),

tagjai: J.-C. Bonichot tanácselnök, C. Toader (előadó), K. Schiemann, P. Kūris és L. Bay Larsen bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,
hivatalvezető: R. Šereš tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2010. január 21-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- az Inter-Environnement Wallonie ASBL képviselőjében J. Sambon ügyvéd,
- a Région wallonne képviselőjében A. Gillain ügyvéd,
- a belga kormány képviselőjében T. Materne és C. Pochet, meghatalmazotti minőségben,
- a cseh kormány képviselőjében M. Smolek, meghatalmazotti minőségben,

- az Európai Bizottság képviselőjében S. Pardo Quintillán és J.-B. Laignelot, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2010. március 4-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- ¹ Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek a bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 2001. június 27-i 2001/42/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 197., 30. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 6. kötet, 157. o.) 3. cikkének az értelmezésére vonatkoznak.
- ² E kérelmeket a Terre wallonne ASBL és az Inter-Environnement Wallonie ASBL, valamint a Région wallonne (vallon régió) között a vallon kormánynak a Code de l'environnement (környezetvédelmi törvénykönyv) Code de l'eau-t (vízügyi törvénykönyv) képező II. könyvének a nitrogén fenntartható mezőgazdasági felhasználása tekintetében történő módosításáról szóló, 2007. február 15-i rendelete (a *Moniteur belge* 2007. március 7-i száma, 11118. o.; a továbbiakban: megtámadott rendelet) hatályon kívül helyezése tárgyában folyamatban lévő két peres eljárás keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az Unió joga

A 91/676/EGK irányelv

- 3 A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló, 1991. december 12-i 91/676/EGK tanácsi irányelv (HL L 375., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 68. o.) 1. cikke előírja:

„Ezen irányelv célja:

- a mezőgazdasági forrásokból származó nitrátok által okozott vagy indukált vízszennyezés csökkentése és
- a további ilyen vízszennyezés megelőzése.”

- 4 Ezen irányelv 3. cikkének (1) és (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) A tagállamok az I. mellékletben felsorolt kritériumok szerint jelölik ki azokat a vizeket, amelyek a szennyezés által érintettek vagy érintettek lehetnek, ha az 5. cikk szerinti intézkedések nem valósulnak meg.

(2) A tagállamok legkésőbb az irányelvről szóló értesítést követő két éven belül veszélyeztetett területként jelölnek ki minden olyan ismert földterületet területükön, amely az (1) bekezdés szerint meghatározott vizekbe szivároztatja a vizet és hozzájárul annak szennyezéshez. Hat hónapon belül tájékoztatják a Bizottságot e kezdeti kijelölésről.”

5 Az említett irányelv 4. cikke így szól:

„(1) Abból a célból, hogy minden vízre általános szintű szennyezés elleni védelmet biztosítsanak, az ezen irányelvről szóló értesítéstől számított két éven belül a tagállamok:

a) a helyes mezőgazdasági gyakorlatról egy szabályzatot vagy szabályzatokat hoznak létre, amelyet (amelyeket) a gazdák önkéntes alapon alkalmaznak, és mely(ek)nek legalább a II. A. mellékletben említett tételeket lefedő rendelkezéseket kell tartalmaznia;

[...]”

6 Ugyanezen irányelv 5. cikke értelmében:

„(1) A 3. cikk (2) bekezdésében meghatározott kezdeti kijelölést követő két éven belül vagy a 3. cikk (4) bekezdésében meghatározott minden egyes további kijelölést követő egy éven belül a tagállamok az 1. cikkben leírt célok megvalósításának érdekében cselekvési programokat alkotnak a kijelölt veszélyeztetett területek tekintetében.

(2) A cselekvési program vonatkozhat a tagállam területén lévő valamennyi veszélyeztetett területre vagy, ha a tagállam szerint úgy megfelelő, különböző programok hozhatók létre a különböző veszélyeztetett területekre vagy részterületekre.

(3) A cselekvési programok számításba veszik:

a) a hozzáférhető tudományos és műszaki adatokat, főként a mezőgazdasági és egyéb eredetű nitrogénterhelés vonatkozásában;

b) a környezeti feltételeket az adott tagállam érintett térségeiben.

(4) A cselekvési programokat a megalkotásuktól számított négy éven belül végrehajtják, és azok a következő kötelező intézkedéseket tartalmazzák:

a) a III. melléklet intézkedései;

b) a tagállamok által a 4. cikknek megfelelően létrehozott helyes mezőgazdasági gyakorlatra vonatkozó szabályzat(ok)ban előírt intézkedések, kivéve amelyek helyébe a III. melléklet intézkedései léptek.

(5) A tagállamok ezenfelül a cselekvési programok keretén belül járulékos intézkedéseket vagy megerősített cselekvéseket biztosítanak, ahol azt szükségesnek tartják, ha kezdettől, vagy a cselekvési program végrehajtása során szerzett tapasztalatok figyelembevételével nyilvánvalóvá válik, hogy a (4) bekezdésben meghatározott intézkedések nem lesznek elegendőek az 1. cikkben leírt célok eléréséhez. Ezeknek az intézkedéseknek vagy cselekvéseknek a megválasztásánál a tagállamok számításba veszik ezek más lehetséges megelőző intézkedésekhez viszonyított hatékonyságát és költségét.

[...]”

- 7 Az irányelvnek „Az 5. cikk (4) bekezdésének a) pontjában meghatározott cselekvési programokba foglalandó intézkedések” című III. melléklete előírja:

„1. Az intézkedések magukban foglalnak a következőkre vonatkozó intézkedéseket [helyesen: szabályokat]:

[...]

2. a szerves trágyát tároló tartályok kapacitása; ennek nagyobbnak kell lenni a [helyesen: veszélyeztetett területen] leghosszabb tiltott kijuttatási időszak megkövetelte tárolókapacitásnál, kivéve, ahol az arra hatáskörrel rendelkező hatóság felé bizonyítható, hogy bármekkora az aktuális tárolókapacitást meghaladó állati trágya mennyisége, az a környezetre ártalmatlan módon kerül ártalmatlanításra;

[...]”

A 2001/42/EK irányelv

8 A 2001/42 irányelv 2. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ezen irányelv alkalmazásában:

- a) tervek és programok: azok a tervek és programok, beleértve az Európai Közösség által közösen finanszírozottakat is, illetve ezek bármely módosítása:
  - amelyeket valamely nemzeti, regionális vagy helyi szintű hatóságnak kell kidolgoznia, illetve elfogadnia, illetve amelyeket valamely hatóság dolgoz ki parlamenti vagy kormány általi jogalkotási eljárás útján történő elfogadásra, valamint
  - amelyeket törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezések írnak elő;
- b) környezeti vizsgálat: a 4–9. cikknek megfelelően a környezeti jelentés [helyesen: környezeti hatásokról szóló jelentés] kidolgozása, konzultációk lefolytatása, a döntéshozatal során a környezeti jelentés és a konzultációs eredmények figyelembevétele, valamint a döntésről szóló tájékoztatás;

[...]”

9 Az említett irányelv 3. cikkének értelmében:

„(1) A 4–9. cikknek megfelelő környezeti vizsgálatot kell végezni azokkal a 2–4. cikkben [helyesen: (2)–(4) bekezdésben] említett tervekkel és programokkal kapcsolatban, amelyeknek valószínűleg jelentős környezeti hatásuk lesz.

(2) A (3) bekezdésre is figyelemmel környezeti vizsgálatot végeznek valamennyi olyan tervvel és programmal kapcsolatban,

- a) amely a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, energetika, ipar, közlekedés, hulladékgazdálkodás, vízgazdálkodás, távközlés, idegenforgalom, területrendezés, illetve földhasználat terén készül, és amely meghatározza a 85/337/EGK irányelv I. és II. mellékletében felsorolt projektek [helyesen: projektek végrehajtása] jövőbeli engedélyének kereteit; illetve
- b) amely esetében valószínű területi hatására tekintettel a 92/43/EGK irányelv 6. vagy 7. cikke értelmében vizsgálatra van szükség.

(3) A (2) bekezdésben említett tervek és programok közül azok, amelyek helyi szinten kis területek használatát veszik tervbe, illetve a (2) bekezdésben említett terveknek vagy programoknak csupán kisebb módosításai, csak abban az esetben igényelnek környezeti vizsgálatot, ha a tagállamok úgy határoznak, hogy azoknak valószínűleg jelentős hatásuk van a környezetre.

(4) A tagállamok határozzák meg, hogy a (2) bekezdésben említetteken kívül azoknak az egyéb terveknek vagy programoknak, amelyek meghatározzák a projektek [helyesen: projektek végrehajtása] jövőbeli engedélyének kereteit, valószínűleg jelentős környezeti hatása van-e.

(5) A tagállamok eseti vizsgálattal vagy a tervek és programok típusának meghatározásával, illetve e kétféle megközelítés ötvözésével határozzák meg, hogy a (3) és (4) bekezdésben említett tervek vagy programok valószínűleg jelentős hatással lesznek a környezetre. A tagállamok ebből a célból minden esetben figyelembe veszik a II. mellékletben meghatározott vonatkozó szempontokat annak érdekében, hogy ez az irányelv kiterjedjen a valószínűleg jelentős környezeti hatással bíró tervekre és programokra.

[...]"

A 85/337/EGK irányelv

¹⁰ Az 1997. március 3-i 97/11/EK tanácsi irányelvvel (HL L 73., 5. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 151. o.) módosított, az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 1985. június 27-i 85/337/EGK

tanácsi irányelv (HL L 175., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 248. o., a továbbiakban: 85/337 irányelv) 1. cikkének (2) bekezdése előírja:

„Jelen irányelv alkalmazásában:

»projekt«:

- épületek vagy egyéb létesítmények kivitelezése,

- egyéb beavatkozások a természetes környezetbe és tájba, beleértve az ásványkincsek kiaknázását is,

[...]”

¹¹ A 85/337 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének megfelelően az ezen irányelv I. mellékletének hatálya alá tartozó projekteket környezeti hatásvizsgálatnak vetik alá.

¹² Az említett irányelv 8. cikke szerint:

„A konzultációk eredményeit és az 5., 6. és 7. cikk alapján kapott információt figyelembe veszik az engedélyezési eljárás során.”

- 13 A 85/337 irányelvnek „A 4. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó projektek” című I. melléklete a következőképpen rendelkezik:

„[...]

17. Baromfi és sertés intenzív tenyésztését végző telepek több mint:

a) 85 000 hellyel brojlercsirkék, 60 000 hellyel tojók számára;

b) 3000 hellyel (30 kg feletti) sertések számára;

vagy

c) 900 hellyel kocák számára.

[...]”

- 14 Ezen irányelvnek „A 4. cikk (2) bekezdésének hatálya alá tartozó projektek” című II. melléklete a következőket említi:

„1. Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és akvakultúra

[...]

- b) Művelés alatt nem álló vagy félig természetes állapotú földterületek intenzív mezőgazdasági hasznosítását célzó projektek.

[...]

- e) Intenzív állattartás létesítményei (az I. mellékletben nem szereplő projektek).

[...]”

A 2003/35/EK irányelv

- 15 A környezettel kapcsolatos egyes tervek és programok kidolgozásánál a nyilvánosság részvételéről, valamint a nyilvánosság részvétele és az igazságszolgáltatáshoz való jog tekintetében a 85/337/EGK és a 96/61/EK tanácsi irányelv módosításáról szóló, 2003. május 26-i 2003/35/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 156., 17. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 7. kötet, 466. o.) (10) preambulumbekzdése a következőket mondja ki:

„A környezetvédelemmel kapcsolatos egyes olyan irányelvek tekintetében, amelyek a tagállamok számára előírják a környezettel kapcsolatos tervek és programok elkészítését, azonban a nyilvánosság részvételére vonatkozóan nem tartalmaznak elegendő rendelkezést, rendelkezni kell, hogy biztosítsák a nyilvánosságnak az [az Európai Közösség nevében a 2005. február 17-i 2005/370/EK tanácsi határozattal (HL L 124., 1. o.) megkötött, a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáféréstől, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló] Árhusi Egyezmény [(a továbbiakban: Árhusi Egyezmény)] rendelkezéseivel, különösen annak 7. cikkével összhangban történő részvételét. Más vonatkozó közösségi jogszabályok már előírják a nyilvánosságnak a tervek és programok elkészítésében történő részvételét, és a jövőben, az Árhusi Egyezménnyel összhangban, a nyilvánosság részvételére vonatkozó előírások eleve beépülnek a vonatkozó jogszabályokba.”

- 16 Ezen irányelvnek „A nyilvánosság részvétele a terveknél és programoknál” című 2. cikke a (2) és (5) bekezdésben előírja:

„(2) A tagállamok biztosítják, hogy a nyilvánosság kellő időben hatékony lehetőséget kapjon az I. mellékletben felsorolt rendelkezések alapján elkészítendő tervek és programok előkészítésében és módosításában, illetve felülvizsgálatában.

[...]

(5) E cikk nem alkalmazandó az I. mellékletben meghatározott tervekre és programokra, amelyek tekintetében a nyilvánosság részvételét illetően a [2001/42 irányelv], vagy a vízvédelmi politika területén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról szóló, 2000. október 23-i 2000/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv alapján járnak el.”

- 17 A 2003/35 irányelvnek „A 2. cikkben említett tervekre és programokra vonatkozó rendelkezések” című I. melléklete a következőket említi:

„[...]”

- c) A [91/676 irányelv] 5. cikkének (1) bekezdése.

[...]”

A nemzeti jog

- 18 A 2001/42 irányelvet a Région wallonne jogába a Code de l’environnement (a *Moniteur belge* 2004. július 9-i száma, 54654. o.) I. könyvének D. 52. és az azt követő cikkei ültették át.

19 E törvénykönyv D. 53. cikke a következőképpen rendelkezik:

„1. A tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatát az 52-61. cikknek megfelelően azon tervek és programok, valamint azok módosításai esetében végzik el, amelyeknek az I. sz. jegyzékét a kormány állította fel, és amelyeket:

1° a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, energetika, ipar, közlekedés, hulladékgazdálkodás, víz- és talajgazdálkodás, távközlés és az idegenforgalom terén dolgoztak ki, és amelyek meghatározzák a 66. cikk (2) [bekezdése] alapján felállított jegyzékben szereplő projektek végrehajtása jövőbeli engedélyének kereteit;

2° a természetmegőrzésről szóló 1973. július 12-i törvény 29. cikke alapján vizsgálatnak vetnek alá.

[...]

3. A kormány a jelen fejezet alapján környezeti hatásvizsgálat alá vetheti azokat a terveket vagy programokat, amelyeknek a környezetre gyakorolt hatásai valószínűleg nem elhanyagolhatóak, és amelyeket nem írnak elő határozati, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezések.

[...]”

20 Az említett törvénykönyv R. 47. cikke előírja:

„A rendelkező rész 53. cikkének [(1)] bekezdésében említett tervek és programok jegyzékét az V. melléklet határozza meg.”

21 A vallon kormánynak a Code de l'environnement I. könyvére vonatkozó, 2005. március 17-i rendelete (a *Moniteur belge* 2005. május 4-i száma, 21184. o.) által elfogadott említett V. melléklet többek között a levegőminőségre, a talajminőségre és a természetvédelemre vonatkozó cselekvési programot tartalmazza. Azonban e melléklet nem foglalja magában a nitrogén veszélyeztetett területeken történő mezőgazdasági felhasználására vonatkozó cselekvési programot, amelyet először a Région wallonne jogába a 2002. október 10-i rendelet vezetett be.

22 Ami különösen ez utóbbi cselekvési programot illeti, a Région wallonne jogának jelenleg hatályos releváns rendelkezései szerepelnek a megtámadott rendeletben.

23 E rendelet meghatározza a nitrogén mezőgazdasági felhasználásának a Région wallone egész területén alkalmazandó feltételeit. Foglalkozik továbbá a nitrogén veszélyeztetett területeken történő felhasználásával, amely területen létrehozza a 91/676 irányelv 5. cikkében előírt cselekvési programot. A veszélyeztetett területek az említett régió területének 42%-át és annak hasznos mezőgazdasági területének 54%-át alkotják.

24 A megtámadott rendelet IV. fejezete tartalmazza „A nitrogén mezőgazdasági felhasználásának a Région wallone egész területén alkalmazandó feltételei” című 3. szakaszt. E szakaszban szerepel egyrészt az 1–5. alszakasz, amely e régió egész területére alkalmazandó, beleértve a veszélyeztetett területeket, és a 6. és 7. alszakasz, amely kizárólag a veszélyeztetett területekre alkalmazandó. Ezen alszakaszok összessége alkotja a 91/676 irányelv 5. cikkének (1) bekezdésében előírt cselekvési programot.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 25 A Bíróság a C-221/03. sz., Bizottság kontra Belgium ügyben 2005. szeptember 22-én hozott ítéletében (EBHT 2005., I-8307. o.) megállapította, hogy a Belga Királyság, mivel az előírt határidőn belül nem fogadta el a 91/676 irányelv teljes és helyes végrehajtásának biztosításához szükséges intézkedéseket, nem teljesítette az irányelvből eredő kötelezettségeit.
- 26 Az említett ítélet végrehajtása érdekében a vallon kormány a 91/676 irányelv 5. cikke alapján elfogadta a megtámadott rendeletet. E rendelet a nitrogén fenntartható mezőgazdasági felhasználása tekintetében módosítja a Code de l'environnement-nak a Code de l'eau-t képező II. könyvét.
- 27 A Terre Wallonne ASBL és az Inter-Environnement Wallonie ASBL a Conseil d'État-tól (Államtanács) többek között azt állítva kérte az említett rendelet hatályon kívül helyezését, hogy az abban szereplő program nem képezte a 2001/42 irányelvnek megfelelő környezeti hatásvizsgálat tárgyát.
- 28 A vallon kormány azzal érvelt, hogy a nitrogén mezőgazdasági felhasználására vonatkozó program nem tartozik a 2001/42 irányelv hatálya alá.
- 29 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy nem zárható ki, hogy azon cselekvési programok, amelyek a 91/676 irányelvben szerepelnek, a 2001/42 irányelv értelmében vett terveknek vagy programoknak minősüljenek. Az említett bíróság ezenkívül megjegyzi, hogy a Région wallonne jogának a megtámadott rendelet elfogadásának időpontjában alkalmazandó egyetlen rendelkezése sem tette a nitrogénfelhasználási tervet környezeti hatásvizsgálat tárgyává, hogy nem szükségszerűen bizonyított, hogy ez a helyzet ellentétes a 2001/42 irányelvvel, és hogy az uniós jog helyes alkalmazása nem annyira egyértelmű, hogy ne hagyna ésszerű kétségek teret.

30 A Conseil d'État tehát úgy döntött, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) A [91/676 irányelv] 5. cikkének (1) bekezdésében meghatározott – a kijelölt veszélyeztetett területek tekintetében kidolgozott – nitrogénfelhasználási program a [2001/42 irányelv] 3. cikke (2) bekezdésének a) pontjában említett olyan tervnek vagy programnak minősül-e, amely a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, energetika, ipar, közlekedés, hulladékgazdálkodás, vízgazdálkodás, távközlés, idegenforgalom, területrendezés, illetve földhasználat terén készül, és meghatározza-e a [85/337 irányelv] I. és II. mellékletében felsorolt projektek végrehajtása jövőbeli engedélyének kereteit?
- 2) A [91/676 irányelv] 5. cikkének (1) bekezdésében meghatározott – a kijelölt veszélyeztetett területek tekintetében kidolgozott – nitrogénfelhasználási program a [2001/42 irányelv] 3. cikke (2) bekezdésének b) pontjában említett olyan tervnek vagy programnak minősül-e, amely esetében valószínű területi hatására tekintettel a [92/43 irányelv] 6. és 7. cikke értelmében vett vizsgálatra van szükség, különösen, ha a szóban forgó nitrogénfelhasználási program a Région wallone valamennyi kijelölt veszélyeztetett területére alkalmazandó?
- 3) A [91/676 irányelv] 5. cikkének (1) bekezdésében meghatározott – a kijelölt veszélyeztetett területek tekintetében kidolgozott – nitrogénfelhasználási program a [2001/42 irányelv] 3. cikkének (2) bekezdésében említettektől eltérő olyan tervnek vagy programnak minősül-e, amely meghatározza a projektek végrehajtása jövőbeli engedélyének kereteit, és amelyek vonatkozásában a tagállamoknak a [2001/42 irányelv] 3. cikkének (4) bekezdése alapján, [ezen irányelv 3. cikke (5) bekezdésének] megfelelően meg kell határozniuk, hogy valószínűleg jelentős hatással lesznek-e a környezetre?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

- 31 Az első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné a Bíróságtól megtudni, hogy a nitrogén mezőgazdasági felhasználására vonatkozó olyan program, mint amelyről az alapügyben szó van, minősülhet-e a 2001/42 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében vett tervnek vagy programnak.
- 32 Előzetesen meg kell jegyezni, hogy a 2001/42 irányelv alapvető, annak 1. cikkében megfogalmazott célja, hogy a környezetre valószínűleg jelentős hatással járó terveket és programokat azok kidolgozása során és elfogadása előtt környezeti vizsgálatnak vessenek alá.
- 33 Amennyiben a 2001/42 irányelv megkövetel egy ilyen környezeti vizsgálatot, ezen irányelv meghatározza a környezeti hatásokról szóló jelentés kidolgozásának, a konzultációk lefolytatásának, a környezeti vizsgálat eredményei figyelembevételének, valamint a vizsgálat befejeztével hozott döntésről szóló tájékoztatásnak a minimumszabályait.
- 34 Annak megállapítása céljából, hogy a 91/676 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése alapján kidolgozott cselekvési programok (a továbbiakban: cselekvési programok) a 2001/42 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a) pontja alá tartoznak-e, meg kell vizsgálni először is, hogy az említett cselekvési programok ezen utóbbi irányelv 2. cikkének a) pontja értelmében vett „tervek és programok”-e, és másodsor, hogy azok teljesítik-e az ezen irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a) pontjában meghatározott feltételeket.

A 2001/42 irányelv 2. cikkének alkalmazásáról

- 35 Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a cselekvési programokat egyrészt valamely nemzeti, regionális vagy helyi szintű hatóság vagy valamely hatóság dolgozza ki parlamenti vagy kormány általi jogalkotási eljárás útján történő elfogadásra, és másrészt azokat törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezések írják elő.
- 36 Ezt követően meg kell jegyezni, hogy a 91/676 irányelv megköveteli, hogy ilyen cselekvési programokat a tagállamok által az ezen irányelv rendelkezései alapján kijelölt valamennyi „veszélyeztetett területen” hozzanak létre, és hogy e programok az irányelv 5. cikkében felsorolt típusú, a nitrát-szennyezés elleni küzdelemre irányuló intézkedéseket és cselekvéseket tartalmazzanak, amely programok végrehajtásának és felügyeletének a biztosítása a tagállamok feladata. A hatáskörrel rendelkező hatóságoknak rendszeresen felül kell vizsgálniuk az intézkedések és cselekvések helytállóságát, és ha szükséges, át kell dolgozniuk a cselekvési programokat.
- 37 Továbbá amint a főtanácsnok az indítványának a 25-28. pontjában megjegyezte, ezt a megállapítást megerősíti a 2003/35 irányelv (10) preambulumbekzdése, valamint annak 2. cikkének (5) bekezdése és I. melléklete.
- 38 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 2003/35 irányelv előírja a nyilvánosság környezettel kapcsolatos egyes tervek és programok kidolgozásában történő részvételét annak céljából, hogy az uniós jogszabályokat az Árhusi Egyezményhez igazítsák.

- 39 A 2003/35 irányelv (10) preambulumbekkezdéséből kitűnik, hogy egyes közösségi jogszabályok már tartalmazznak olyan, a nyilvánosságnak a tervek és programok elkészítésében való részvételére vonatkozó rendelkezéseket, amelyek összhangban vannak az Árhusi Egyezményvel. Következésképpen ezen irányelv 2. cikkének (5) bekezdése kizárja e cikk hatálya alól ez említett irányelv I. mellékletében említett azon „terveket és programokat”, amelyek esetében ilyen rendelkezéseket a 2001/42 irányelv alapján hajtottak végre. Márpedig e tervek és programok között szerepelnek azok a cselekvési programok, amelyeket a 91/676 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése említ.
- 40 A 2003/35 irányelv 2. cikkének (5) bekezdését valóban azon rendelkezések keretében fogadták el, amelyek a nyilvánosságnak a környezettel kapcsolatos egyes tervek és programok kidolgozásában történő részvételére vonatkoznak. Ellentmondásos lenne azonban elfogadni azt, hogy a cselekvési programok csak akkor kerülnek a 2001/42 irányelv 2. cikkének hatálya alá, ha olyan rendelkezésekre vonatkoznak, amelyek a nyilvánosságnak a terv vagy program elfogadásában való részvételét szabályozzák, viszont ugyanezen cselekvési programok már nem tartoznak e rendelkezés hatálya alá, ha környezeti hatásvizsgálatot érintenek.
- 41 Végül pontosítani kell azt, hogy ha a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelmére vonatkozó valamely jogszabályi intézkedés nem minősül a 2001/42 irányelv értelmében vett „tervnek” vagy „programnak”, csupán az a körülmény, hogy ilyen intézkedést jogszabállyal fogadtak el, azt nem zárja ki ezen irányelv hatálya alól, amennyiben a jelen ítélet 36. pontjában felidézett jellemzőkkel rendelkezik.
- 42 A fenti megállapításokból következik, hogy a cselekvési programok mind a jellemzőik alapján, mind az Unió jogalkotójának a szándéka alapján a 2001/42 irányelv értelmében vett „terveknek” és „programoknak” minősülnek.

A 2001/42 irányelv 3. cikke (2) bekezdése a) pontjának az alkalmazásáról

- 43 Meg kell jegyezni, hogy 2001/42 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján szisztematikus környezeti vizsgálatot végeznek az olyan tervekkel és programokkal kapcsolatban, amelyeket egyrészt egyes ágazatok esetében dolgoznak ki, és másrészt, amelyek meghatározzák a 85/337 irányelv I. és II. mellékletében felsorolt projektek végrehajtása jövőbeli engedélyének kereteit.
- 44 A 2001/42 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a) pontjában előírt első feltétellel kapcsolatban elegendő megállapítani azt, hogy magából a 91/676 irányelv címéből kitűnik, hogy a cselekvési programokat a mezőgazdasági ágazattal kapcsolatban dolgozzák ki.
- 45 A második feltétellel kapcsolatban - annak megállapítása céljából, hogy a cselekvési programok meghatározzák-e a 85/337 irányelv I. és II. mellékletében felsorolt projektek végrehajtása jövőbeli engedélyének kereteit – meg kell vizsgálni e programok tartalmát és célját, figyelembe véve a projektek környezeti vizsgálatának az említett irányelv által előírt mértékét.
- 46 Így ami a cselekvési programok célját illeti, a 91/676 irányelvből és különösen annak kilencedik, tizedik és tizenegyedik preambulumbekkezdéséből, az 1. és 3–5. cikkéből, valamint ezen irányelv mellékleteiből kitűnik, hogy e programok magukban foglalják a mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéshez kapcsolódó környezeti problémáknak a veszélyeztetett területek szintjén történő átfogó vizsgálatát, és hogy e programok egy olyan szervezett rendszert vezetnek be, amelynek a célja az ilyen szennyezéssel szembeni általános szintű védelem biztosítása.

- 47 Az említett programok egyedi jellege abban áll, hogy a mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezés csökkentésére, valamint megelőzésére vonatkozó konkrét és tagolt, a veszélyeztetett területeket és adott esetben a nemzeti terület egészét lefedő tervezés jellegével bíró átfogó és koherens megközelítést nyújtanak.
- 48 A cselekvési programok tartalmával kapcsolatban a 91/676 irányelv III. mellékletével összefüggésben értelmezett 5. cikkéből kitűnik, hogy az említett programok konkrét és kötelező intézkedéseket tartalmaznak, amelyek többek között a következőkre vonatkoznak: időszakok, amelyekben bizonyos trágyatípusokat tilos kibocsátani, a szerves trágyát tároló tartályok kapacitása, a kibocsátás módja és a nitrogént tartalmazó szerves trágya legnagyobb kibocsátható mennyisége (lásd ebben az értelemben a C-416/02. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2005. szeptember 8-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-7487. o.] 34. pontját). Ezek az intézkedések biztosítják – amint a 91/676 irányelv III. mellékletének 2. pontja előírja –, hogy minden gazdaságban vagy állattartó telepen az egy évben a földeken felhasznált szerves trágya mennyisége, beleértve a maguk az állatok révén odakerülő trágyát is, ne haladjon meg bizonyos hektáronkénti mennyiséget, amely a 170 kilogramm N-t tartalmazó trágya mennyiségének felel meg.
- 49 Ami a 85/337 irányelvben előírt környezeti vizsgálat mértékét illeti, előzetesen emlékeztetni kell arra, hogy a cselekvési programokban szereplő intézkedések a 85/337 irányelv I. mellékletének 17. pontjában és II. melléklete 1. pontjának e) alpontjában felsorolt, intenzív állattartási létesítményekre vonatkoznak.
- 50 Emlékeztetni kell arra, hogy a 85/337 irányelvben előírt környezeti vizsgálat keretében a nemzeti hatóságoknak nemcsak a tervezett munkálatok közvetlen hatásait kell figyelembe venniük, hanem azokat a környezeti hatásokat is, amelyek várhatóan e munkálatok által megvalósított létesítmények használatából és üzemeltetéséből adódhatnak (a C-2/07. sz., Abraham és társai ügyben 2008. február 28-án hozott ítélet [EBHT 2008., I-1197. o.] 43. pontja és a C-142/07. sz., Ecologistas en Acción-CODA ügyben 2008. július 25-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-6097. o.] 39. pontja).

- 51 Az intenzív állattartási létesítményekkel kapcsolatban egy ilyen környezeti vizsgálatnak különösen ki kell terjednie az említett létesítmények vízminőségre gyakorolt hatásaira (lásd ebben az értelemben a C-121/03. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2005. szeptember 8-án hozott ítélet [EBHT 2005., I-7569. o.] 88. pontját).
- 52 Amint a főtanácsnok az indítványának 80. pontjában helyesen megjegyezte, a 85/337 irányelv 8. cikke előírja, hogy az ilyen létesítmények működtetésére vonatkozó projektek engedélyezési eljárása során figyelembe kell venni minden olyan környezeti szempontot, amelyeknek a szabályozása a cselekvési programok tárgya.
- 53 Ezenkívül meg kell állapítani, hogy a 91/676 irányelv 5. cikkének (4) bekezdéséből következik, hogy az e cikk (1) bekezdése alapján elfogadott cselekvési programoknak mindazon intézkedéseket elő kell írniuk, amelyeknek a betartásától függhet a 85/337 irányelv I. és II. mellékletében felsorolt projektekre vonatkozó engedély megadása, és amelyeknek a meghatározása érdekében a 91/676 irányelv a tagállamok számára bizonyos mérlegelési mozgásteret enged. Különösen ez a helyzet a 91/676 irányelv III. mellékletében előírt, a szerves trágya tárolására vonatkozó intézkedések esetében a 85/337 irányelv I. és II. mellékletében felsorolt intenzív állattartás célját szolgáló létesítményekre vonatkozó projekteket illetően.
- 54 Egy ilyen helyzetben, amely fennállásának és mértékének az érintett cselekvési programra tekintettel történő értékelése mindazonáltal a nemzeti bíróság feladata, meg kell állapítani, hogy e cselekvési programot az említett intézkedésekkel kapcsolatban úgy kell tekinteni, mint amely a 2001/42 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a) pontja értelmében meghatározza a 85/337 irányelv I. és II. mellékletében felsorolt projektek végrehajtása jövőbeli engedélyének kereteit.

- 55 A fenti megállapításokra tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 91/676 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése alapján elfogadott cselekvési program főszabály szerint a 2001/42 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a) pontjában említett tervnek vagy programnak minősül, mivel ezen utóbbi irányelv 2. cikkének a) pontja értelmében vett „tervnek” vagy „programnak” tekintendő, és mivel olyan intézkedéseket tartalmaz, amelyeknek a betartásától függ a 85/337 irányelv I. és II. mellékletében felsorolt projektek megvalósítására vonatkozó engedély megadása.

A második és harmadik kérdésről

- 56 Az első kérdésre adott válasza tekintettel meg kell állapítani, hogy az alapügy megoldásához nem szükséges arról határozni, hogy a 2001/42 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének b) pontja előírja-e a cselekvési programok környezeti hatásvizsgálatát is.
- 57 Ezért a második kérdést nem kell megválaszolni.
- 58 Figyelembe véve azt, hogy a 2001/42 irányelv 3. cikkének (4) bekezdése csak abban az esetben alkalmazható, ha az ugyanezen cikk (2) bekezdésének rendelkezései nem alkalmazandók, a harmadik kérdést nem kell megválaszolni.

A költségekről

- 59 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (negyedik tanács) a következőképpen határozott:

A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló, 1991. december 12-i 91/676/EGK tanácsi irányelv 5. cikkének (1) bekezdése alapján elfogadott cselekvési program főszabály szerint a bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 2001. június 27-i 2001/42/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a) pontjában említett tervnek vagy programnak minősül, mivel ezen utóbbi irányelv 2. cikkének a) pontja értelmében vett „tervnek” vagy „programnak” tekintendő, és mivel olyan intézkedéseket tartalmaz, amelyeknek a betartásától függ az 1997. március 3-i 97/11/EK tanácsi irányelvvél módosított, az egyes köz- és magánprojektek környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 1985. június 27-i 85/337/EGK tanácsi irányelv I. és II. mellékletében felsorolt projektek megvalósítására vonatkozó engedély megadása.

Aláírások